

ОСВІТА І СЕРТИФІКАЦІЯ АУДИТОРІВ: ПЕРСПЕКТИВИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ В УКРАЇНІ

Сучасні економічні реалії та пов'язані з ними проблеми, вимоги роботодавців і окремих груп стейкхолдерів, позиція професійних бухгалтерських та аудиторських організацій, аудиторських фірм, державних регуляторів та суспільства загалом свідчать про те, що назрів новий етап у розвитку професії аудитора в Україні та світі. Існуючий стан освіти та сертифікації аудиторів в Україні повною мірою не задовольняє нинішні вимоги щодо формування професійних знань, досвіду та компетентностей фахівців з обліку і аудиту, які необхідні для якісного виконання ними своїх обов'язків у контексті новітніх економічних викликів та інформаційних потреб різноманітних груп користувачів. Проблема полягає у тому, що відсутня цілісна система освіти і сертифікації аудиторів у нашій державі, а мають місце лише окремі розрізнені її складові без належної ув'язки між собою, а нормативне регулювання цього питання потребує негайного осучаснення відповідно до європейських норм та кращих світових стандартів і практики.

На нашу думку, системний підхід до вирішення цього питання має передбачати врахування наступних елементів:

1. Удосконалення процесу набуття вищої освіти за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» (спеціалізація «Облік, аудит та оподаткування»). У цьому контексті вже зроблено важливий крок – підготовлено до експертного узгодження Стандарт вищої освіти для бакалаврського рівня за зазначеною спеціальністю та у стадії напрацювання знаходиться Стандарт вищої освіти для магістерського рівня, які мають бути взаємоузгодженими і стати обов'язковими для всіх вищих навчальних закладів України, що готують фахівців за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування». Це уможливить застосування єдиного підходу до побудови навчальних планів, визначення змісту наук та дисциплін (створення їх програм), чіткого окреслення кола компетенцій, які мають здобути випускники та наявність яких встановлюється при їх атестації (сертифікації).

2. Участь професійних організацій бухгалтерів і аудиторів у формуванні навчальних планів та визначення професійних компетенцій випускників вузів, взаємодія з кафедрами, факультетами, робота у дорадчих органах вищих навчальних закладів. Таким чином має бути розроблена карта професійних компетенцій бухгалтерів і аудиторів. Наступним кроком має стати професійно-громадська акредитація освітніх програм базового та професійного навчання бухгалтерів і аудиторів, контроль їх дотримання. Важливим є надання більшої уваги практичній підготовці випускників бакалаврату та магістратури.

3. Освіта бухгалтерів і аудиторів в Україні повинна будуватись із урахуванням норм Міжнародних стандартів освіти та забезпечувати набуття фахівцями навиків безперервної освіти та здобуття базових технічних знань, комунікаційних навиків, здійснення фінансового аналізу та бізнес-консультування, дотримання етичних норм та об'єктивного підходу, вміння адаптуватись до змін.

4. Вирішення вузами питання акредитації окремих дисциплін циклу підготовки бухгалтерів і аудиторів у професійних організаціях, що мають професійні сертифікаційні програми (як міжнародні так і вітчизняні) та вироблення механізмів їх зарахування претендентам, у тому числі при атестації на сертифікат аудитора.

5. Розробка та запровадження програм професійної освіти (як наступного етапу підготовки аудиторів після отримання вищої освіти) уповноваженими організаціями (навчальними центрами), які відповідають встановленим критеріям та пройшли акредитацію. Залучення до цього процесу вищих навчальних закладів та вироблення механізмів входження у професію претендентів, які не мають спеціальної університетської освіти з економіки. У тому числі назріло питання національної сертифікації професійних бухгалтерів і зарахування цього етапу при отриманні сертифіката аудитора.

6. Визначення вимог до практичного досвіду роботи майбутніх аудиторів (як на підприємствах (не менше 1 року), так і неодмінно обов'язкового успішного проходження практики (стажування) у визначених уповноваженим органом акредитованих аудиторських фірмах строком не менше 2 років.

7. Зміни заслуговує сама процедура сертифікації аудиторів в Україні. З прийняттям нового Закону України «Про аудиторську діяльність» необхідно розробити та затвердити нове «Положення про сертифікацію аудиторів». У цьому якісно новому документі має бути чітко визначено орган відповідальний за проведення процедури сертифікації аудиторів (не обов'язково Аудиторська палата України), а також орган, що буде здійснювати контроль (нагляд) цього процесу. Додаткового урегулювання потребують: порядок формування екзаменаційних комісій, виконання функцій адміністрування, підготовки та затвердження екзаменаційних завдань, здійснення процедури перевірки та схвалення результатів іспитів. Цей процес має здійснюватись на основі гнучкого підходу та довіри зацікавлених сторін. У новому «Положенні про сертифікацію аудиторів» слід чітко виписати компетенції претендентів на сертифікат аудитора (технічні компетенції, професійні навички, професійні цінності та етика), а також порядок тестування теоретичних знань. Унормування необхідне і для етапів атестації аудиторів (тестування теоретичних знань, кваліфікаційний іспит на підтвердження практичного застосування теоретичних знань, оцінка стажування в акредитованій аудиторській фірмі).

8. Розробка професійного стандарту «Аудитор», призначення якого – впорядкування кваліфікаційних вимог, розподіл трудових функцій між виконавцями аудиторських послуг різних категорій (за складністю робіт), можливість застосування уніфікованого підходу до вибору організаційної структури та формування штату аудиторської фірми, визначення пріоритетів у підготовці та підвищенні кваліфікації аудиторів; позитивний вплив на систему контролю якості роботи аудиторів, сприяння зрозумілості та підвищення довіри до професії аудитора. Такий професійний стандарт неодмінно матиме свій вплив на формування освітніх і професійних програм підготовки аудиторів, програм удосконалення професійних знань, а також загалом на процес сертифікації аудиторів.

9. Удосконалення системи щорічного удосконалення професійних знань аудиторів, стимулювання «навчання протягом усього життя», створення «програм особистісного розвитку аудитора». Оновлення потребують і самі програми такого навчання (тематика, зміст та обсяги), їх методичне забезпечення, методика викладання та підвищення професійного рівня самих викладачів.

10. Започаткування навчання для аудиторів на українській платформі он-лайн масових курсів Prometheus; використання можливостей дистанційної освіти (як при підготовці до сертифікації так і для процедур підвищення кваліфікації аудиторів).

Сподіваємося, що практична реалізація зазначених вище першочергових завдань удосконалення системи освіти та сертифікації аудиторів дозволить забезпечити якісну підготовку фахівців у цій сфері, а їх робота буде відповідати кращим світовим стандартам.